

תוכן עניינים

תקציר- עמ' 3

מבוא- עמ' 4

סקירת ספרות- עמ' 5

לקות שמיעה: הגדרה ומאפיינים- עמ' 5

גישות לבעלי מוגבלויות- עמ' 7

הנגשת מקומות ציבוריים ללקויי שמיעה- עמ' 8

תפקיד העובד הסוציאלי בהנגשת מקומות ציבוריים ללקויי שמיעה- עמ' 10

מתודולוגיה- עמ' 12

שיטת המחקר- עמ' 12

שדה המחקר- עמ' 12

אוכלוסיית המחקר- עמ' 12

כלי המחקר- עמ' 12

הליך המחקר- עמ' 13

ממצאים- עמ' 14

היעדר נגישות ללקויי שמיעה- עמ' 14

אי מודעות לזכויות בקרב ההורים- עמ' 14

היעדר זמן של ההורים למיצוי הזכויות- עמ' 14

זלזול ויחס לא ראוי כתוצאה מדרישה למימוש הזכויות- עמ' 15

מעורבות העובדים הסוציאליים בהנגשה- עמ' 15

דיון- עמ' 16

סיכום- עמ' 17

רשימת מקורות- עמ' 18

נספחים- עמ' 20

מבוא

בשנה זו אני מקיים את הכשרתי ב"בית מיח"א" בישוב כפר קאסם. בית מיח"א כפר קאסם הינו שלוחה של עמותת בית מיח"א ללקויי שמיעה. הוא הוקם בשנת 2008 על ידי עמותת "בית מיח"א", מיסודו של ד"ר עזרא קורין. זוהי מסגרת שיקומית-חינוכית שמטרתה מתן מענה חינוכי – טיפולי לילדים בעלי לקות שמיעה בגילאי לידה ועד הכניסה לבית הספר. המטרה היא לסייע לילדים ולהוריהם ברכישת כלי תקשורת, התפתחות ושפה, בכדי ליצור שוויון בהזדמנויותיהם. אל בית מיח"א מגיעים ילדים, דוברי ערבית, והוריהם, מכל אזור המרכז, הסובלים מלקויות שמיעה.

עצם הקמתו של "בית מיח"א כפר קאסם" מהווה דוגמא יפה להנגשת שירות לבעלי מוגבלות, סביב נושא השפה. העמותה, החליטה להקים את שירות ייחודי זה מתוך הבנה כי בעלי לקות שמיעה דוברי ערבית, זקוקים למענה מותאם עבורם, שפתית ותרבותית. הקמת בית מיח"א בכפר קאסם, מאפשרת לאותם ילדים לקבל את הסיוע בסביבתם הטבעית, באזור מגוריהם, לצורך למידה שהיא רגשית וגם חברתית ובכדי למצות את זכויותיהם באופן מלא. היות ובמגזר הערבי, קיים נושא של נישואי קרובים, לקויות כגון לקות שמיעה הן שכיחות באופן גבוה יותר מבמגזר היהודי ועל כן ישנו צורך במענה נרחב ומותאם.

במהלך הכשרתי, נחשפתי לעוללות רבות שעוברים הילדים בעלי לקות השמיעה. הפונים במקום מתארים קשיים בבתי הספר, בגנים, בבתי קולנוע, מרכזי קניות ובמקומות רבים נוספים אליהם הם מגיעים עם ילדיהם, ואינם מונגשים לילדיהם. על אף הקושי, לא נתקלתי במקרה אחד בו הורים בחרו להגיש תלונה או לפנות לנציבות המקומית, כפי שמציעות תקנות החוק, בכדי להתריע על חוסר ההנגשה. בבחינת מצבם של הורי הסביבה, גילה צוות המקום כי רבים מן ההורים אינם מודעים לזכויות רבות להן הם וילדיהם זכאים, עקב חוסר מידע ועקב חסמי הנגשת שירות בהם הם נתקלים. רבים מן ההורים של בעלי לקות השמיעה הינם לקויי שמיעה בעצמם ועל כן, לא תמיד מודעים לזכויותיהם. על אף ששחוק ההנגשה דורש, בין היתר, העברת מידע באופן המותאם ביותר לכלל האוכלוסיות, בפועל – אזרחים מן האזור, בעלי לקות שמיעתית, אינם מקבלים את כל המידע הנדרש להם מן הרשויות.

מתוך כך, העבודה הנוכחית מבקשת לעמוד על נושא הנגישות למקומות ציבוריים בקרב ילדים לקויי שמיעה בכפר קאסם כפי שעלה מן ההתנסות המעשית שלה במקום- תוך בחינת הבעיות, הקשיים והמאפיינים של ההנגשה.

סקירת ספרות

1.1 לקות שמיעה : מאפיינים והגדרות

הגדרת אדם עם מוגבלות ע"פ חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות 1998, הוא אדם אשר סובל מלקות או הגבלה פיזית, חושית, נפשית, שכלית לתקופת זמן או קבועה, הגבלה זאת לא מאפשרת לאותו אדם להתנהל בחייו כאדם נורמלי, מגבילה אותו ואת תפקודו באופן משמעותי בתחום אחד או יותר (יוגב, גורן ושמחון, 2015).

לקות שמיעה היא הגבלה חושית אשר באה לידי ביטוי כפגיעה במערכת השמיעה של האדם. בדרך כלל לקות מסוג זה עושיה להופיע מגיל הלידה ובכל הגילאים והסיבות לכך הם שונות. יש לציין שהגבלה מסוג זה משפיעה משמעותית על תפקוד האדם ההתנהלות ועל הביטחון העצמי שלו ומשביתה אותו כעצמאי (Eran & Admon, 2009).

כל אדם ששמיעתו אינה תקינה הוא אדם לקוי שמיעה. עם זאת יש מידות שונות של ירידה ברמת השמיעה ומידות שונות של תפקוד בערוץ השמיעתי. זקס (1990) טוענת כי ניתן להבחין בין אנשים חירשים לבין אנשים לקוי שמיעה על פי שלוש הגדרות:

אודיולוגית: הבחנה על פי רמת כושר השמיעה. מקובל להעריך את חוש השמיעה לפי עוצמת הדציבלים (dB) הדרושה לאדם כדי לשמוע צליל בטווח תדירויות של הקול.

תפקודית: הבחנה על פי תקשורת בחיי היום יום, חירש הוא אדם שהליקוי בשמיעה שלו מונע ממנו לפתח בטבעיות שפה מדוברת או להשתמש בשפה מדוברת בחיי היום יום בעזרת מכשיר שמיעה או בלעדיו. כבד שמיעה הוא אדם שיכול להשתמש בשמיעתו, אף שזו אינה תקינה לפיתוח שפה מדוברת וליצירת תקשורת יומיומית באמצעות מכשיר שמיעה, הגברה או בלעדיו.

הבחנה חברתית: הבחנה לפיה אדם חירש הוא כל מי ששייך לקהילת החרשים על פי תפיסתו ועל פי תפיסת הקהילה (סלע וויזל, 1992).

הגדרות אלו אינן מיקשה אחת, ישנם אנשים עם דרגת לקות שמיעה חמורה המצליחים לתקשר בשפה המדוברת, והם אינם רואים עצמם חברים בקהילת החרשים ובתרבותה. לקות השמיעה יכולה להיות מולדת או נרכשת, לכן נהוג להבחין גם בין אנשים לקויי שמיעה על פי גיל ההתחברות (Schein & Delk, 1974).

השמיעה היא הבסיס לתקשורת בינאישית, מינקות ועד זקנה. שמיעה תקינה מאפשרת לילד לרכוש ולפתח מיומנויות שפה ודיבור. השמיעה היא גם כלי מסייע בהתמצאות במרחב על היבטיה השונים. ליקוי בשמיעה פוגע בכישורים אלה. ככל שרמת הליקוי בשמיעה חמורה יותר, המגבלה גדולה יותר והצורך בשיקום חיוני והכרחי יותר (Anderson, 1991).

מערכת שמע בריאה תומכת בהתפתחות תקשורת בריאה, רכישת השפה והדיבור והקניית משמעות לסביבה החיצונית, כחלק מתהליך ההתפתחות התקין. התפתחות שפתית זו, מתרחשת על ידי הילד משלבים מוקדמים בילדותו, באופן שהנו טבעי וללא מאמץ מיוחד. אולם רכישת השפה והדיבור אצל ילדים בעלי לקויות שמיעה מורכב יותר וכולל השקעת אנרגיה מרובה. יתכן והלקות תביא עמה השלכות מגוונות הקשורות להתפתחות ותפקוד תקין של הילד. ההשלכות עלולות להיות